

# «Πατροπαράδοτοι» και «εκσυγχρονισμένοι» εθνικοί μύθοι για το 1821

του Χρήστου Βαλλιάνου

Στο σημείωμα αυτό θα επιχειρήσουμε κάποια σχόλια σχετικά με το πώς κατέγραψε και ερμήνευσε την Ελληνική Επανάσταση κατ' αρχήν η κυρίαρχη «πατριωτική» εθνική αφήγηση, αλλά και ένα άλλο ρεύμα σκέψης, σχετικά πρόσφατο, «εκσυγχρονιστικό», που δηλώνει ότι τοποθετείται κριτικά απέναντι στους βολικούς μύθους της πατριωτικής αφήγησης, προτείνοντας παράλληλα ένα «εθνικό σχέδιο για το αύριο της χώρας».

Στο πλαίσιο αυτής της αφήγησης, ό,τι δεν είναι συμβατό με αυτήν, όπως π.χ. οι αγριότητες της σφαγής των Οθωμανών (και όχι μόνον των Οθωμανών: των Εβραίων επίσης...) της Τριπολιτσάς, ή οι συχνές συμφωνίες εκχειρίδας που συνήπταν κάποιοι στερεοελλαδίτες οπλαρχηγοί με τις οθωμανικές αρχές (τα καπάκια) απλώς υποβαθμίζεται ή και αποσιωπάται. Η ίδια μεταχείριση επιφυλάσσεται απέναντι στους εθνικούς μύθους του κρυφού σχολειού, της Αγίας Λαύρας κ.ο.κ., τους οποίους ναι μεν η επίσημη ιστοριογραφία δεν αποδέχεται ρητά, ωστόσο τους παραχωρεί ζωτικό χώρο αगाστής συνύπαρξης, στο πλαίσιο της σχολικής εθνικής διαπαιδαγώγησης.

[...] κάθε σχολιασμός σε σχέση με την πολιτική στόχευση αυτών των βαθυστόχαστων ιστορικών αναλύσεων που ξεκινούν από την κατ' αρχήν σωστή επισήμανση ότι δεν είναι δυνατόν να αποδίδουμε όλα τα κοινωνικά δεινά σε μια υποτιθέμενη εξάρτηση της χώρας από τους «ξένους»<sup>[1]</sup> (αποσιωπώντας το ρόλο του εγχώριου κεφαλαίου και των κοινωνικών του δυνάμεων, Χ.Β.), για να καταλήξει τελικά στη θέση ότι η μόνη ρεαλιστική πρόταση

είναι η υιοθέτηση του εξ Εσπερίας νεοφιλελεύθερου υποδείγματος, είναι περιττός.

[...] οι ακραίοι απολογητές του εκσυγχρονισμού, ή ιδεολογικοί εκπρόσωποι του ακραίου κέντρου, δεν προτείνουν κάποια υπέρβαση των «πατροπαράδοτων» εθνικών μύθων με τους οποίους έντυσε η εθνικιστική αφήγηση την ιστορία της Ελληνικής Επανάστασης. Η προσέγγισή τους δεν είναι αντιπαραθετική, αλλά μάλλον συμπληρωματική προς αυτή την τελευταία. Αυτό που ουσιαστικά προτείνουν είναι ο εκσυγχρονισμός των ίδιων μύθων προκειμένου να εξυπηρετηθεί το πολιτικό πρόταγμα του παρόντος: η ολοκλήρωση του προγράμματος των πολιτικών αναδιαρθρώσεων που ξεκίνησε με την διαχείριση της κρίσης του 2009 και συνεχίζεται σήμερα στο έδαφος της πανδημίας και της μεταμνημονιακής εποχής.

Το πώς καταγράφει και ερμηνεύει την Ελληνική Επανάσταση η πατριωτική αφήγηση στις διάφορες εκδοχές της, από τις πιο λαϊκές ως τις κατ' εξοχήν ακαδημαϊκές, είναι σχετικά γνωστό, και θα αρκεστούμε σε μια κωδικοποιημένη υπενθύμιση: Σύμφωνα λοιπόν με αυτή την αφήγηση, η Ελληνική Επανάσταση δεν ήταν τίποτα άλλο από την κορυφαία στιγμή της διαρκούς αντίστασης του «γένους» στους ανά τους αιώνες κατακτητές του (2.000 χρόνια κατά τον Κοραή, 400 χρόνια κατά τον Παπαρηγόπουλο), μέσω της οποίας εκδηλωνόταν το αδούλωτο πνεύμα του έθνους· ήταν λοιπόν η πραγμάτωση της «παλιγγενεσίας» η επανασύνδεση με τις ένδοξες αρχαιοελληνικές καταβολές του, και η επιβεβαίωση της τρισχιλιετούς ιστορικής του συνέχειας. Μάλιστα, επ' αυτού δεν υπάρχει καλύτερη απόδειξη από το γεγονός ότι για την αφύπνιση του γένους των Ελλήνων-κληρονόμων ενός ένδοξου παρελθόντος και την αποτίναξη του τυραννικού ζυγού των «βάρβαρων κατακτητών» κάνουν λόγο οι ίδιοι οι πρωταγωνιστές της Ελληνικής Επανάστασης: ο ανώνυμος συντάκτης της *Ελληνικής Νομαρχίας*, σημειώνει πολύ χαρακτηριστικά

«Η Ελλάς, ω αγαπητοί μου, οκτακοσίους χρόνους προ Χριστού

ήκμαζε και ήτο εις τον άκρον βαθμόν της ευτυχίας της. Αφού όμως εις τους 375 προ Χριστού, Φίλιππος, ο πατήρ του Μεγάλου Αλεξάνδρου, έλαβε το μακεδονικόν σκήπτρον [...]»

Ο Ρήγας ξεκινά το *Σύνταγμα* του, που μάλιστα διαπνέεται από τις οικουμενικές ιδέες της ΓΕ, με τη φράση «Ο λαός απόγονος των Ελλήνων».

Και η προκήρυξη έναρξης της Επανάστασης στην Ύδρα στις 16 Απριλίου 1821 διακηρύσσει:

«Οι απόγονοι των ενδόξων εκείνων ανδρών, οίτινες ετίμησαν το ανθρώπινον γένος [...] μάχονται υπέρ της ελευθερίας εναντίον εις τους τυράννους των, βαρβάρους απογόνους του βαρβάρου Οσμάνου, τους εξολοθρευτάς των επιστημών και των τεχνών [...]»

Τέλος, όπως σημειώνει και ο στρατηγός Μακρυγιάννης στα Απομνημονεύματά του, «γι' αυτά [τα αρχαία μνημεία] πολεμήσαμε».

Το έθνος λοιπόν σύσσωμο εξεγείρεται κατά του βαρβάρου κατακτητή που όπως φαίνεται εκπροσωπεί το απόλυτο κακό, όπως ακριβώς εξεγέρθηκε πολλές φορές στη διάρκεια της τυραννίας, και αυτή τη φορά, χάρη στην καλύτερη προετοιμασία του αγώνα αλλά και σε κάποιες ευνοϊκές περιστάσεις, η εξέγερση ευοδώθηκε. Αν τώρα στη διάρκεια της επανάστασης ξέσπασαν αιματηρές εμφύλιες συγκρούσεις που έφεραν το επαναστατικό εγχείρημα στο χείλος της αβύσσου, αυτό είναι μια μελανή σελίδα της Ιστορίας που εξηγείται από το ότι «σε κρίσιμες στιγμές το έθνος διχάζεται πάνω σε προσωπικές φιλοδοξίες των ηγετών του που αδυνατούν να θέσουν το εθνικό συμφέρον πάνω από το παραταξιακό». Οι εμφύλιοι διχασμοί είναι «η διαχρονική κακοδαιμονία και η μόνιμη απειλή της αυτοπραγμάτωσης του ελληνικού έθνους». Στο πλαίσιο αυτής της αφήγησης, ό,τι δεν είναι συμβατό με αυτήν, όπως π.χ. οι αγριότητες της σφαγής των Οθωμανών (και όχι μόνον των Οθωμανών: των Εβραίων επίσης...) της Τριπολιτσάς, ή οι συχνές συμφωνίες εκεχειρίας που συνήπταν κάποιοι στερεοελλαδίτες οπλαρχηγοί με τις οθωμανικές αρχές (τα

καπάκια) απλώς υποβαθμίζεται ή και αποσιωπάται. Η ίδια μεταχείριση επιφυλάσσεται απέναντι στους εθνικούς μύθους του κρυφού σχολείου, της Αγίας Λαύρας κ.ο.κ., τους οποίους ναι μεν η επίσημη ιστοριογραφία δεν αποδέχεται ρητά, ωστόσο τους παραχωρεί ζωτικό χώρο αगाστής συνύπαρξης, στο πλαίσιο της σχολικής εθνικής διαπαιδαγώγησης.

## **Η ανάδυση του εκσυγχρονιστικού αναθεωρητισμού...**

---

Είναι γεγονός ότι η εθνικιστική αφήγηση τις τελευταίες δεκαετίες, τουλάχιστον στον ακαδημαϊκό χώρο, έχει υποχωρήσει σε σημαντικό βαθμό: ο πυρήνας της, η τρισχιλιετής και πλέον συνέχεια του έθνους έχει αμφισβητηθεί όχι μόνον από την αριστερή μαρξιστική ιστοριογραφία, αλλά και από ιστορικούς που απλά απορρίπτουν την εθνοκεντρική (και τελικά, μεταφυσική) προσέγγιση της Ιστορίας. Ειδικά στα χρόνια της κρίσης, ο ιδεολογικός λόγος που αναφέρεται στο έθνος που ενωμένο μεγαλουργεί και στην ανωτερότητα του κλασικού ελληνικού πολιτισμού που πάνω του δημιουργήθηκε ο σημερινός ευρωπαϊκός, ένας λόγος βαθιά αναντίστοιχος προς τη σημερινή κοινωνική πραγματικότητα, βρίσκει όλο και λιγότερους πρόθυμους αποδέκτες. Σ' αυτή τη συγκυρία εμφανίζεται με αξιώσεις, ένα νέο ιδεολογικό ρεύμα, εκπροσωπούμενο από «έγκυρους» πανεπιστημιακούς, πολιτειολόγους, δημοσιογράφους και εν γένει συστημικούς διανοούμενους, με πολιτικές αναφορές κυρίως στον Κ. Σημίτη, αλλά και στον Α. Σαμαρά και τον Κ. Μητσοτάκη, που συμβατικά αποκλήθηκε «εκσυγχρονιστικό», και που πρότεινε μια νέα ανάγνωση της σύγχρονης ελληνικής ιστορίας, απαλλαγμένη από τους εθνικούς μύθους και «προκαταλήψεις», ή τουλάχιστον εκείνους τους μύθους που τροφοδότησαν τις εθνικές και κοινωνικές κρίσεις και που υπονόμισαν την ευρωπαϊκή προοπτική του τόπου. [\[1\]](#)

Η νέα ανάγνωση ή αναθεώρηση της νεοελληνικής ιστορίας δεν

μπορεί φυσικά παρά να περιλαμβάνει και μια νέα, τολμηρή και προκλητική προσέγγιση της Ελληνικής Επανάστασης από την οποία ξεπήδησε το σύγχρονο ελληνικό κράτος με τις ιστορικές αβελτερίες και κακοδαιμονίες του. Σε τι συνίσταται αυτή η νέα προσέγγιση της Ελληνικής Επανάστασης από τους εκσυγχρονιστές μας; Νομίζω ότι αυτό που τους διακρίνει από τους πιο παραδοσιακούς εθνικιστές ιδεολόγους είναι μια αντιστροφή: Από τη μια μεριά υπερτονίζουν όλα εκείνα τα ιστορικά δεδομένα που αποσιωπά η παραδοσιακή εθνικιστική ιστοριογραφία (αγριότητες κατά των Οθωμανών, «καπάκια» και αυτονομιστικές τάσεις μεταξύ των οπλαρχηγών, εμφύλιες έριδες συχνά χωρίς, υποτίθεται, κάποιο ορατό επίδικο κ.λπ.) ενώ από την άλλη υποβαθμίζουν τα δεδομένα που η ιστοριογραφία αυτή αρέσκεται να προβάλλει: ειδικά, τα οραματικά στοιχεία των επαναστατικών διακηρύξεων που προβάλλουν τον αμιγώς εθνικό (αλλά και συνταγματικό-ρεπουμπλικανικό) χαρακτήρα της επανάστασης, τη «γέφυρα» με την Αρχαία Ελλάδα κ.λπ. Κάποιοι απ' αυτούς, οι πιο γραφικοί, όπως ο γνωστός Γρ. Ψαριανός, δεν διστάζουν να προχωρήσουν σε πλήρη απομυθοποίηση της Ελληνικής Επανάστασης, υπογραμμίζοντας για παράδειγμα:

«Οι επαναστάσεις ξεκίνησαν τον προηγούμενο αιώνα από τους Φιλικούς και απέτυχαν. Η επανάσταση του '21 που λένε για την εθνική ανεξαρτησία και τaráζομαι, είναι ένα παραμύθι που λέμε στον κόσμο. Μια άλλη τρόικα έφτιαξε στο παρελθόν αυτό το κράτος. Η επανάσταση του 1821 συνετρίβη. Ως το 1827 η χώρα ήταν κολυμπηθρόξυλα. Κρανίου τόπος. Στην Πελοπόννησο δεν υπήρχε κάτοικος. Και ήρθε η τρόικα του Ναβαρίνου για δικά της συμφέροντα και έφτιαξε αυτό το κρατίδιο. Βρήκε τον καλύτερο κυβερνήτη Έλληνα και τον έφερε να κυβερνήσει. Τον Καποδίστρια. Κι εμείς τον καθάρισame μέσα σε ενάμιση χρόνο. Κι από τότε αλωνίζουμε. Παίρνουμε δάνεια και τα τρώμε. Και μας φταίνει για όλα οι κερατάδες οι ξένοι.

Για τον εμφύλιο έφταιγαν οι ξένοι, για το Κυπριακό, για τη Χούντα, για τη Μικρασιατική καταστροφή. Για όλα τα δεινά έφταιγαν οι ξένοι. Και αυτά τα έλεγαν Αριστεροί, Δεξιοί,

Κεντρώοι και πουλάνε ακόμα το παραμύθι. Κι όσο αυτό τρώγεται από σανοφάγους θα έχουμε τέτοια κυβέρνηση που έδιωξε τους κερατάδες τους ξένους». (Απόσπασμα ομιλίας του Γ.Ψ. στην Ολομέλεια της Βουλής, 4/10/2018).

## **...και οι κύριοι εκπρόσωποί του**

---

Παρέθεσα αυτό το απόσπασμα από ομιλία του Ψαριανού στη Βουλή το 2018 γιατί ο Γ.Ψ. έχει το προνόμιο να μιλάει «έξω από τα δόντια» γι' αυτό που οι ακαδημαϊκοί του εκσυγχρονιστικού ρεύματος, προκειμένου να διατηρούν κάποια εχέγγυα επιστημοσύνης, είναι υποχρεωμένοι να εκθέτουν υπαινικτικά. Θα αναφερθώ εν τάχει στις περιπτώσεις τριών από τους επιφανέστερους εκπροσώπους αυτού του αναθεωρητικού ρεύματος, ισχυριζόμενος ότι η απόσταση που τους χωρίζει από τον παραληρηματικό λόγο του Ψαριανού αφορά κυρίως το ύφος και πολύ λιγότερο την ουσία. Οι εκπρόσωποι αυτοί είναι ο Στάθης Καλύβας, η Λένα Διβάνη και ο Θάνος Βερέμης.

Σύμφωνα με τον πατριάρχη του ιστορικού αναθεωρητισμού *Στάθη Καλύβα*,

«[...] ο πόλεμος της ανεξαρτησίας (ενν. η Ελληνική Επανάσταση) ήταν μια στρατιωτική εξέγερση υψηλού πολιτικού (και όχι μόνο) ρίσκου, δείγμα ακραίου ίσως πολιτικού βολонταρισμού, που όμως εντασσόταν σε μια τάση της εποχής της. [...] Η οργάνωση της εξέγερσης βασίστηκε σε συνωμοσία [...] Οι εξεγερμένοι ήταν μια ετερόκλητη ομάδα [ανθρώπων που...] συνυπήρχαν χωρίς πάντα ή συνήθως να συνεννοούνται. [...] Σε μεγάλο βαθμό η εξέγερση μπόρεσε να αναπτυχθεί επειδή η προσοχή του Σουλτάνου ήταν στραμμένη στην απειλή του Αλή πασά, μια πολύ πιο επίφοβη απειλή για την Αυτοκρατορία. Οι εξεγερμένοι Έλληνες βρήκαν τον απαραίτητο χρόνο να οργανωθούν ενώ ο Σουλτάνος εξαφάνισε τον πιο επικίνδυνο ανταγωνιστή τους (sic). [...] Οι εξεγερμένοι μπορεί να κέρδισαν χρόνο, όμως τελικά δεν απέφυγαν τη στρατιωτική ήττα: τον Απρίλιο του 1827 η εξέγερση ήταν

ουσιαστικά νεκρή».

(Αποσπάσματα από άρθρο – παρέμβαση του Σ.Κ. στην *Καθημερινή*, στις 21/3/2021, με τίτλο «Τα συλλογικά μας γενέθλια»).

Ο υποβιβασμός της Ελληνικής Επανάστασης σε μια εξέγερση ανάλογη με όσες σημειώθηκαν σε όλη την ιστορική διάρκεια της οθωμανικής περιόδου, από την οποία απουσιάζει κάθε αναφορά στον αστικό – ριζοσπαστικό χαρακτήρα της και το όραμα της ίδρυσης ενός εθνικού ρεπουμπλικανικού συνταγματικού κράτους πραγματικά βγάζει μάτι.

Η Λένα Διβάνη, καθηγήτρια στη Νομική Σχολή της Αθήνας, είναι συγγραφέας της ιστορικής μελέτης *Η ύπουλος θωπεία, Ελλάδα και ξένοι, 1821-1940* (Καστανιώτης, 2014) την οποία συνέγραψε, όπως λέει η ίδια, «σε μια περιρρέουσα ατμόσφαιρα μίσους απέναντι στους ξένους δανειστές και επιτηρητές της χώρας». Για τη Λ. Διβάνη, οι πηγές της κακοδαιμονίας της Ελλάδας είναι αφενός οι προκαταλήψεις και η δαιμονοποίηση των ξένων από τις δυνάμεις του λαϊκισμού και αφετέρου η δυσφήμιση της ιδέας του εκσυγχρονισμού – εννοείται πάλι από τις ίδιες δυνάμεις του λαϊκισμού. Όπως δηλώνει σε συνέντευξή της στο *Βήμα*, στις 14/2/2015,

«[...] ο εκσυγχρονισμός πολεμήθηκε ανηλεώς στην Ελλάδα από τις ντόπιες ελίτ που έβλεπαν τα κεκτημένα τους να απειλούνται και σταδιακά, βοηθούντος του λαϊκισμού, πέρασε στο συλλογικό ασυνείδητο σαν κάτι το ασαφώς διαβρωτικό, σαν το Κακό που έρχεται απ' έξω, από την Εσπερία για να γίνω συγκεκριμένη, με απώτερο σκοπό ασφαλώς να ισοπεδώσει τον Ελληνισμό».

Νομίζω ότι κάθε σχολιασμός σε σχέση με την πολιτική στόχευση αυτών των βαθυστόχαστων ιστορικών αναλύσεων που ξεκινούν από την κατ' αρχήν σωστή επισήμανση ότι δεν είναι δυνατόν να αποδίδουμε όλα τα κοινωνικά δεινά σε μια υποτιθέμενη εξάρτηση της χώρας από τους «ξένους»<sup>[2]</sup> (αποσιωπώντας το ρόλο του εγχώριου κεφαλαίου και των κοινωνικών του δυνάμεων, Χ.Β.), για να καταλήξει τελικά στη θέση ότι η μόνη ρεαλιστική πρόταση

είναι η υιοθέτηση του εξ Εσπερίας νεοφιλελεύθερου υποδείγματος, είναι περιττός.

Να περάσουμε στον Ομότιμο καθηγητή του ΕΚΠΑ θάνο Βερέμη. Ο Θ. Βερέμης είναι λοιπόν (μαζί με τους Ιωάννη Κολιόπουλο και Ιάκωβο Μιχαηλίδη) εκ των συγγραφέων του βιβλίου 1821, η δημιουργία ενός έθνους κράτους, (Μεταίχμιο, 2018), όπου στηριζόμενος σε μια εκλεκτικιστική παράθεση αποσπασμάτων από Απομνημονεύματα και άλλα κείμενα αγωνιστών, του Κοραή κ.ά., επιλέγει ό,τι πιο συντηρητικό υπάρχει σ' αυτά, για να τεκμηριώσει την άποψη ότι «Αυτός ήταν ο αληπασάδικος κόσμος (η υπογράμμιση δική μου, Χ.Β.), από τον οποίο προήλθε το κράτος των Ελλήνων», προλαβαίνοντας την ανάλογη διαπίστωση του Στ. Καλύβα κατά τρία χρόνια.

Η ανάγκη εκδυτικισμού της χώρας (ή το ξεπέρασμα της μόνιμης καθυστέρησης που σύμφωνα με μια ορισμένη λαϊκή αντίληψη μας κληροδότησαν τα 400 χρόνια «τουρκοκρατίας») κατά τον Θ. Βερέμη, όπως και για το σύνολο των «εκσυγχρονιστών» αστέρων, είναι παραπάνω από επείγουσα:

«Η νεωτερικότητα, που εισέρχεται στον δημόσιο βίο με τις μεταρρυθμίσεις του Καποδίστρια και της οθωνικής αντιβασιλείας, απαιτούσε τη διεύρυνση των συνειδήσεων των Ελλήνων. Η διεύρυνση αυτή συντελείται σταδιακά μέσα σε μεγάλο διάστημα. Οι παλινδρομήσεις σε παλαιότερα στοιχεία της παραδοσιακής κοινωνίας αποτελούν μόνιμο μοτίβο στην κατοπινή ιστορία του ελληνικού πολιτικού βίου». («Η πορεία μιας διαρκούς μεταμόρφωσης», *Η Καθημερινή*, 11/2/2021).

Διόλου παράδοξη εμμονή για τον στοχαστή που το 2006, εν μέσω του πανεκπαιδευτικού κινήματος για το άρθρο 16, είχε γράψει:

«Το ελληνικό ριζοσπαστικό φαινόμενο σήμερα, αντίθετα από τις αυταπάτες που τρέφουν οι ταγοί του, είναι ίσως το πιο συντηρητικό και αναχρονιστικό της Ευρώπης. [...] Ο εντόπιος ριζοσπαστισμός δεν αντλεί τα πρότυπά του από τον γαλλικό ιακωβινισμό, αλλά από τον γηγενή κλεφταρματολισμό [...] Την



οριζόντια συγκρότηση της κοινωνίας διασπά στη χώρα μας η πελατειακή ή αρματολική κατάτμηση» («Ριζοσπαστισμός και κλεφταρματολισμός», *Η Καθημερινή*, 9/4/2006].

Θα ολοκληρώσουμε εδώ αυτή τη σύντομη παρουσίαση του εκσυγχρονιστικού αναθεωρητικού ρεύματος, με την τελική παρατήρηση ότι οι ακραίοι απολογητές του εκσυγχρονισμού, ή ιδεολογικοί εκπρόσωποι του ακραίου κέντρου, δεν προτείνουν κάποια υπέρβαση των «πατροπαράδοτων» εθνικών μύθων με τους οποίους έντυσε η εθνικιστική αφήγηση την ιστορία της Ελληνικής Επανάστασης. Η προσέγγισή τους δεν είναι αντιπαραθετική, αλλά μάλλον συμπληρωματική προς αυτή την τελευταία. Αυτό που ουσιαστικά προτείνουν είναι ο εκσυγχρονισμός των ίδιων μύθων προκειμένου να εξυπηρετηθεί το πολιτικό πρόταγμα του παρόντος: η ολοκλήρωση του προγράμματος των πολιτικών αναδιαρθρώσεων που ξεκίνησε με την διαχείριση της κρίσης του 2009 και συνεχίζεται σήμερα στο έδαφος της πανδημίας και της μεταμνημονιακής εποχής.

**[1]** Πράγματι, οι σημερινοί «εκσυγχρονιστές» δεν αρνούνται γενικά τους εθνικούς μύθους. Τους αναγνωρίζουν ως τέτοιους, και μάλιστα, υπό όρους, τους αποδέχονται: Όπως εξηγεί η Λ. Διβάνη στη συνέντευξή της στο *Βήμα* στην οποία θα αναφερθούμε στη συνέχεια, με αφορμή το μύθο του «ξανθού γένους», «κάθε μύθος για να καλλιεργηθεί σωστά (;) πρέπει να έχει και έναν κόκκο αλήθειας». Μ' αυτή την έννοια, και ο μύθος της εθνικής παλιγγενεσίας μετά από δυο χιλιάδες χρόνια διαδοχικών κατοχών από ξένους επιδρομείς είναι δυνατόν να καλλιεργηθεί σωστά και να αποβεί χρήσιμος ως περικλείων έναν κόκκο αλήθειας».

**[2]** Όπως σωστά επισημαίνει ο Γιάννης-Θρέστης Παπαδημητρίου, σχολιάζοντας τον τραγέλαφο του αποσυρθέντος εξώφυλλου του ΒΗΜΑγκαζίνο, η αριστερή ιστοριογραφία «Παρότι στο επιστημονικό της σκέλος λεπτολογεί με αυστηρότητα για τους μηχανισμούς αναπαραγωγής του κεφαλαίου, τις κοινωνικές συγκρούσεις και τις μεταβάσεις από την κάθε κοινωνικο-οικονομική οργάνωση στην επόμενη, ως δημόσια Ιστορία δεν χαίρει αυτού του προνομίου. Από τις μέρες που αποτέλεσε τον συγκολλητικό ιστό του ΕΑΜ και

της αντίστασης στην Κατοχή, μέχρι τη γελοιοποίηση αυτού του αφηγήματος στις μέρες της “εθνικής συμφιλίωσης” υπό το ΠΑΣΟΚ, η δημόσια Ιστορία αυτής της παράδοσης [παρουσίασε] την πορεία του νεοελληνικού κράτους ως μια διαρκή σύγκρουση του λαού με τους επικυρίαρχούς του – ένα μήνυμα ευθύ που μπορεί να αγκαλιαστεί από πλατιές μάζες». (Δεν ήταν απλώς κολακεία προς την κυβέρνηση, 19/3/2021, <https://kosmodromio.gr>).

---

Αναδημοσίευση από [commune.org.gr](https://commune.org.gr)